

Π.3.2.1 *Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη*

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Β΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Θεματική ενότητα:

Αδίδακτο κείμενο

Ισοκράτης, «Ελένης εγκώμιον» 10.47-10.53

Τίτλος:

«Στιγμές ... εκπάγλου κάλλους»

ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Στιγμές ...εκπάγλου κάλλους

Δημιουργός

Στάθης Παπακωνσταντίνου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Θεωρητικής Κατεύθυνσης

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β΄ Λυκείου

Χρονολογία

Φεβρουάριος 2014

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Αδίδακτο κείμενο: Ισοκράτης, «Ελένης εγκώμιον» 10.47-10.53

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

6 - 7 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: στην αίθουσα διδασκαλίας με τη χρήση φορητών υπολογιστών και ασύρματο διαδίκτυο ή στο σχολικό εργαστήριο.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο ή Wiki του μαθήματος.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Οι δραστηριότητες του σεναρίου σε σχέση με τη χρήση των ΤΠΕ θεωρούνται απλές. Απαιτείται στοιχειώδης υλικοτεχνική υποδομή, δηλαδή ύπαρξη ενός τουλάχιστον φορητού ή σταθερού υπολογιστή για κάθε ομάδα με σύνδεση στο διαδίκτυο και εξοικείωση των μαθητών με τα βασικά εργαλεία του MS Office ή του Open Office και με την αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο. Ευκατὰ από πολλές απόψεις θα ήταν η κατάκτηση της πολυτονικής γραφής από τον διδάσκοντα και ένα τουλάχιστον μέλος κάθε ομάδας. Για την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων και την ανάρτηση των εργασιών οι μαθητές θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν κάποιες από τις εφαρμογές Web 2.0 με τις οποίες είναι ήδη αρκετά εξοικειωμένοι.

Για την αποτελεσματικότητα του σεναρίου «εκ των ων ουκ άνευ» πρέπει να θεωρείται η καλή προετοιμασία του εκπαιδευτικού, η ικανότητά του να πειραματίζεται και να υιοθετεί νέα διδακτικά σχήματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες και στις ιδιαιτερότητες του τμήματός του. Θα πρέπει να είναι έτοιμος να αναπροσαρμόζει τις πρακτικές του, να αφαιρεί, να προσθέτει ή ακόμη και να τροποποιεί στοιχεία του σεναρίου. Στην παρούσα φάση η άνεση, η προβλεπτικότητα και η ευελιξία του διδάσκοντος είναι τα στοιχεία εκείνα που σε συνδυασμό με τις ΤΠΕ θα δώσουν ζώσα πνοή στο σενάριο. Για την επιτυχία του σεναρίου απαραίτητη θεωρείται και η θετική ανταπόκριση της άλλης συνιστώσας. Οι μαθητές θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με σύγχρονες διδακτικές πρακτικές και την *ομαδοσυνεργατική μέθοδο*. Το πιο σημαντικό είναι οι μαθητές με την καλή επίδοση να είναι δοτικοί στην ομάδα και οι μέτριοι να μην επαναπαυθούν στην προσπάθεια των καλών.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο σενάριο αυτό, το αδιάκτο κείμενο (Ισοκράτης «Ελένης εγκώμιον», 10.47 – 10.53), που είναι αρκετά εκτενές, χωρίζεται σε τέσσερα επιμέρους θέματα. Για το καθένα από αυτά εφαρμόζεται και μια διαφορετική μέθοδος προσέγγισης. Στην ενότητα αυτή ο Ισοκράτης με διάφορα επιχειρήματα δικαιολογεί τον Πάρη, που έκανε αυτό που πρόσταζε η καρδιά του μαγεμένος από την ακατανίκητη γοητεία της Ελένης. Στο πρώτο θέμα, τα νήματα της διδασκαλίας κινεί ο διδάσκων που με τη βοήθεια λογισμικού παρουσίασης, εξηγεί βηματικά τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζεται ένα άγνωστο κείμενο, ενώ παράλληλα αναδεικνύει τις δυσκολίες κατανόησης που προκύπτουν από την αποσπασματικότητα του κειμένου και την άγνοια του ιστορικοκοινωνικού πλαισίου του κειμένου. Στο δεύτερο κείμενο δίνεται η μετάφραση και ζητείται από τους μαθητές η συντακτική ανάλυση του κειμένου. Το συγκεκριμένο κείμενο δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες, ωστόσο θα αποτελέσει τη βάση για τη διδασκαλία της μετοχής από συντακτική άποψη και τη διδασκαλία των αναφορικών παραβολικών προτάσεων. Στο τρίτο κείμενο δίνεται η σύνταξη και ζητείται από τους μαθητές η εξαγωγή της μετάφρασης, αφού ήδη γνωρίζουν το πλαίσιο και την προηγούμενη ενότητα του κειμένου. Το ζητούμενο, όμως, είναι η ουσιαστική κατανόηση του κειμένου και η αξιολόγηση της επιχειρηματολογίας του Ισοκράτη. Έχει παρατηρηθεί ότι πολλές φορές οι μαθητές μεταφράζουν ένα κείμενο, αλλά δεν το κατανοούν, ίσως και να μην τους ενδιαφέρει να «συνομιλήσουν» περισσότερο με το κείμενο. Στο τέταρτο κείμενο δε θα δοθεί στους μαθητές καμιά βοήθεια. Οι μαθητές καλούνται να μεταφράσουν το κείμενο, να το αναλύσουν συντακτικά, να ταξινομήσουν τα νοήματα και να αξιολογήσουν το περιεχόμενό του.

Για κάθε επιλογή τους θα πρέπει να σημειώσουν ποιες γνώσεις γραμματικής, συντακτικού και σημασιολογίας των λέξεων εφάρμοσαν ως ομάδα, ώστε κάθε μαθητής να αυτοαξιολογηθεί και να αναπροσαρμόσει την προσωπική του μελέτη.

Ταυτόχρονα θα δοθεί έμφαση και στην κειμενική διάσταση του υπό εξέταση αποσπάσματος. Ένα ρητορικό κείμενο έχει τα δικά του χαρακτηριστικά τα οποία είναι ήδη γνωστά στους μαθητές από την ενασχόλησή τους με τα «Ρητορικά Κείμενα» της Β΄ Λυκείου. Το κείμενο επιχειρηματολογίας διαφέρει από τα αφηγηματικά κείμενα, έχει ιδιαίτερη δομική άρθρωση, λογική διάταξη, σαφήνεια, ακρίβεια, συγκεκριμένο λεξιλόγιο, σχήματα λόγου, παιχνίδι αντιθέσεων, ρητορικά ερωτήματα. Κύρια μέθοδος πειθούς είναι η επίκληση στη λογική και, κατά συνέπεια, πρέπει να αναζητηθούν επιχειρήματα και τεκμήρια.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Διάχυτη είναι η αντίληψη ότι η μετάφραση και η κατανόηση ενός αρχαίου κειμένου είναι μια εκ προοιμίου πολυσύνθετη αλλά και επίπονη δραστηριότητα, η επιτυχής έκβαση της οποίας δε θεωρείται δεδομένη, ακόμη και για τους άριστους μαθητές. Βασικός στόχος του σεναρίου είναι η συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών ότι η κατάκτηση ενός αρχαίου κειμένου είναι μια καθαρά λογική και νοητική διεργασία, η οποία αξιοποιεί συνδυαστικά προϋπάρχουσες γνώσεις και κανόνες και όχι μια αφηρημένη θεωρητική ενορατικού τύπου διαδικασία. Δηλαδή, επιχειρείται να καταδειχθεί ότι η λογική που διέπει την επίλυση ενός μαθηματικού προβλήματος, δε διαφέρει από τη λογική προσέγγισης ενός αρχαίου κειμένου. Η διαφορά συνίσταται στο γεγονός ότι για την επίλυση ενός μαθηματικού προβλήματος εφαρμόζονται λιγότεροι κανόνες και μαθηματικές γνώσεις σε σχέση με τους κανόνες και τις «διάσπαρτες γνώσεις» που απαιτούνται για την μετάφραση και κατανόηση ενός αρχαίου κειμένου.

Για να καταδειχθεί αυτό, θα πρέπει οι μαθητές να καταγράφουν ποιες γνώσεις ανακάλεσαν και ποιους κανόνες εφάρμοσαν, κάθε φορά που προβαίνουν σε μια μεταφραστική απόπειρα. Θα καταδειχθεί, επίσης, η αδυναμία επαρκούς κατανόησης ενός αρχαίου κειμένου, εξαιτίας της αποσπασματικότητάς του ή της άγνοιας κρίσιμων στοιχείων που αφορούν τον συγγραφέα, την ταυτότητα του έργου και το ιστορικό πλαίσιο. Τέλος, θα διαπιστωθεί ότι οι μηχανισμοί της αρχαίας ελληνικής γλώσσας παρέμειναν στην ιστορική της πορεία αναλλοίωτοι στην πλειονότητά τους και ότι η μεταφορά νοήματος από την αρχαία στη νέα ελληνική μπορεί να επιτευχθεί χωρίς ουσιαστικές αλλοιώσεις, αν βέβαια εξαιρέσει κανείς την υποκειμενική ματιά του μεταφραστή.

Οι μαθητές, εργαζόμενοι ομαδικά και με τη βοήθεια των ΤΠΕ, θα εμπλακούν σε ένα εύρος δραστηριοτήτων, με στόχο την κατανόηση και εμπέδωση της προηγούμενης οπτικής και την ουσιαστική εξοικείωσή τους με τα βασικά χαρακτηριστικά της συγκροτημένης σκέψης και του τεκμηριωμένου λόγου του Ισοκράτη.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με την παρούσα διδακτική πρόταση επιδιώκεται οι μαθητές / οι μαθήτριες:

- Να κατανοήσουν ότι ένας μύθος ή ένα γεγονός, ανεξάρτητα από την ιστορικότητά του, μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για φιλοσοφικό στοχασμό και να προσφέρει τροφή για καλλιέργεια προβληματισμού και εξαγωγή κρίσεων και συμπερασμάτων σχετικά με την ανθρώπινη φύση.
- Να αντιληφθούν ότι η δύναμη της ομορφιάς και του κάλλους τόσο κατά το παρελθόν όσο και στις μέρες μας είναι καταλυτική και ότι αυτή δεν περιορίζεται μόνο στην εξωτερική εμφάνιση, αλλά επεκτείνεται και στον πνευματικό και στον ηθικό τομέα.

- Να συνειδητοποιήσουν ότι από τις επιμέρους πράξεις ή συμπεριφορές των ανθρώπων εξάγονται συμπεράσματα για τα κίνητρα και τις επιδιώξεις τους, ενταγμένα βέβαια στον κυρίαρχο ηθικό και αξιακό κώδικα της συγκεκριμένης ιστορικοκοινωνικής πραγματικότητας.
- Να διαπιστώσουν ότι τις πράξεις των ανθρώπων δεν διέπει πάντα η λογική αλλά ο εγωισμός, το συναίσθημα, το τυφλό πάθος, η ιδιοτέλεια και η υστεροβουλία σε συνδυασμό με την «τύφλα» του νου και της ψυχής.
- Να εντοπίσουν και να αξιολογήσουν τα ιδανικά του ομηρικού ανθρώπου (τιμή, φιλότιμο, υπερηφάνεια) και να τα συγκρίνουν με τα ιδανικά της εποχής μας.
- Να επισημάνουν τον «ανθρωπομορφισμό» των θεών του αρχαίου κόσμου, αφού εμφανίζονται σαν όργανα της μοίρας και θέλγονται και αυτοί από την ομορφιά, έχουν πάθη, αδυναμίες και εμπιστεύονται ή επιδιώκουν την κρίση των θνητών.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Με την παρούσα διδακτική πρόταση επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συνειδητοποιήσουν ότι η νέα ελληνική αποτελεί τη συνέχεια της αρχαίας γλώσσας και ότι για την ευχερέστερη προσπέλαση του αρχαίου κειμένου απαιτείται μεταγραφή του (έστω και νοητά) στον συντακτικό άξονα της νέας ελληνικής.
- Να κατανοήσουν ότι, όπως και στη νέα ελληνική, έτσι και στην αρχαία η παράγραφος με τη νοηματική της αυτοτέλεια αλλά και τη στενή της αλληλεξάρτηση με τα προηγούμενα και τα επόμενα, αποτελεί βασικό πυλώνα της δομής του κειμένου και να εντοπίσουν τα διαρθρωτικά στοιχεία που εξασφαλίζουν τη συνοχή και τη συνεκτικότητα στο εσωτερικό της παραγράφου αλλά και στο πλαίσιο ενός ευρύτερου κειμένου.

- Να διαπιστώσουν ότι η μετάφραση δεν ταυτίζεται με την κατανόηση ενός κειμένου, ιδιαίτερα αν αυτό έχει αποσπασματικό χαρακτήρα.
- Να συνδέουν τις συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους και τη σκοπιμότητα που υπηρετείται.
- Να είναι σε θέση να αποδομούν τον αρχαίο λόγο, εντοπίζοντας τα στοιχεία της μικροδομής και της μακροδομής του κειμένου.
- Να εντοπίζουν την παρουσία των λέξεων του αρχαίου κειμένου σε ομόρριζες, παράγωγες ή σύνθετες λέξεις της νέας ελληνικής.
- Να ασκηθούν στη μεταφραστική δεξιότητα και να είναι σε θέση να αιτιολογούν τις μεταφραστικές τους επιλογές.
- Να ασκηθούν στη συντακτική αναγνώριση των μετοχών και στην ανίχνευση του ρόλου και της λειτουργίας των παραβολικών προτάσεων, στο πλαίσιο των οποίων η ελλειπτικότητα στον λόγο είναι προφανής τόσο στην αρχαία όσο και στη νέα ελληνική.
- Να διαπιστώσουν ότι το σημαινόμενο μιας λέξης προσδιορίζεται από τα συγκείμενά της και από το γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο εκφέρεται.
- Να κατανοήσουν τη σημασία της πολυτροπικής έκφρασης για την κωδικοποίηση και την οπτικοποίηση πληροφοριών.

Γραμματισμοί

Αναμένεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να είναι σε θέση να επισημαίνουν τις διαφορές ανάμεσα σε ένα αφηγηματικό κείμενο και σε ένα κείμενο επιχειρηματολογίας εντοπίζοντας το θέμα, τη θέση και την επιχειρηματολογία του συγγραφέα.
- Να είναι σε θέση να αιτιολογούν εμπεριστατωμένα τις επιλογές τους και να εξηγούν με επιχειρήματα γιατί απέρριψαν κάποια εκδοχή.

- Να εντάσσουν τα επιμέρους νοήματα στο συνολικό νοηματικό corpus του κειμένου και να αξιολογούν την πειθώ και την αποτελεσματικότητά τους.
- Να κατανοήσουν ότι η μετάφραση και η κατανόηση ενός αρχαίου κειμένου δεν είναι μια μηχανική διαδικασία, αλλά μια σύνθετη νοητική διεργασία που αξιοποιεί πληροφορίες, γνώσεις γραμματικής, συντακτικού και λεξιλογίου σε συνδυασμό με τη δυνατότητα για πολλαπλές αναγνώσεις.
- Να εθισθούν στην ομαδική εργασία, ώστε με τρόπο υπεύθυνο να συνεισφέρουν στην επίτευξη του κοινού στόχου, αναπληρώνοντας τις αδυναμίες ή τις ελλείψεις τους μέσω της συνεργασίας και της δυναμικής αλληλεπίδρασης.
- Να είναι σε θέση να αξιοποιούν αποτελεσματικά τους πόρους του διαδικτύου, αλλά και να επιλέγουν τα κατάλληλα ψηφιακά εργαλεία για τη δημιουργική προσπέλαση των αρχαίων κειμένων.
- Να αξιοποιούν τις ΤΠΕ για την ανάλυση, την επεξεργασία και τη διαγραμματική απόδοση του αρχαίου κειμένου.

Διδακτικές πρακτικές

Βασική παράμετρος της συγκεκριμένης διδακτικής πρακτικής είναι η καταγραφή της πληροφορίας ή του κανόνα που εφαρμόστηκε για την προσπέλαση του αρχαίου κειμένου, με στόχο την καλλιέργεια της μεταγνωστικής δεξιότητας. Έτσι, λοιπόν, μέσω της λειτουργίας της ομάδας ο μαθητής θα συνειδητοποιήσει το επίπεδο στο οποίο βρίσκεται σε σχέση με τις βεβαιότητες, τις ελλείψεις και τις αδυναμίες του. Έτσι θα οδηγηθεί στην αυτεπίγνωση και αναμένεται να υιοθετήσει τη στάση αυτενέργειας, προκειμένου να αναπληρώσει τις ελλείψεις του ή να αποσαφηνίσει τα σκοτεινά ή διφορούμενα στοιχεία.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Πολλοί θεωρούν ότι οι μαθητές της θεωρητικής κατεύθυνσης διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις για την προσπέλαση ενός αρχαίου κειμένου, κάτι που δε συμβαίνει παρά με ελάχιστους μαθητές, οι οποίοι χαρακτηρίζονται «καλοί». Οι περισσότεροι μαθητές έχουν μια συγκεκριμένη γνώση γύρω από πολλά ζητήματα, με αποτέλεσμα, όταν κληθούν να μεταφράσουν ένα αρχαίο κείμενο να προβάλλει επιβλητική η «παχυλή» τους ημιμάθεια και ταυτόχρονα αποκαρδιωτική για τον διδάσκοντα. Πολλοί μαθητές δεν έχουν μέσα τους ξεκαθαρίσει απλά και θεμελιώδη ζητήματα (π.χ. ταυτοπροσωπία και ετεροπροσωπία, προσωπική ή απρόσωπη σύνταξη κ.λπ.) και η αναφορά και μόνο σε σύνθετα φαινόμενα (π.χ. έλξη του αναφορικού, εξαρτημένοι υποθετικοί λόγοι) τους τρομάζει, τους αποθαρρύνει και ουσιαστικά τους απομακρύνει από τα αρχαία ελληνικά. Είναι απαραίτητο, λοιπόν, οι μαθητές να διαπιστώσουν ότι για κάθε βήμα στην κατάκτηση ενός αρχαίου κειμένου, εφαρμόζεται και ένας κανόνας, ανακαλείται μια γνώση, προβάλλει μια συνειρμική μεταπήδηση και ότι η διαδικασία είναι απόλυτα ελεγχόμενη και λογική. Η καταγραφή των βημάτων που ακολουθήθηκαν στην προσπέλαση ενός αρχαίου κειμένου θα δώσει την ευκαιρία στους μαθητές να «ζυγίσουν» τις γνώσεις τους και να εκτιμήσουν την ευχέρειά τους, να τις εφαρμόζουν στον σωστό χώρο και χρόνο και με τον σωστό τρόπο. Κάθε μαθητής, αφού διαπιστώσει ο ίδιος σε τι υστερεί ή σε τι διαθέτει οίηση μάθησης, θα προσανατολιστεί σωστά και με την υπόδειξη του διδάσκοντος, στην κατεύθυνση της «στερέρης» κατάκτησης των βασικών κανόνων και εργαλείων για μια προσπέλαση αξιώσεων ενός αρχαίου κειμένου.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Σύμφωνα με το [ΑΠΣ](#), η διδασκαλία της Θεματογραφίας αποσκοπεί στη «σύνθετη γλωσσική, λεξιλογική και μεταφραστική άσκηση επί αγνώστου σε αυτούς αρχαιοελληνικού πεζού κειμένου της αττικής διαλέκτου. Τα αποσπάσματα που

προορίζονται για αυτήν την άσκηση επιλέγονται ελεύθερα από τους διδάσκοντες, ανάλογα με το επίπεδο γλωσσικής κατάρτισης των μαθητών τους και, οπωσδήποτε, κλιμακούμενα ως προς τη δυσκολία από την αρχή της Β΄ τάξης προς το τέλος της Γ΄ τάξης». Επίσης, επιδιώκεται η «Συμπληρωματική διδασκαλία ορισμένων γραμματικών φαινομένων, των οποίων η γνώση κατά την κρίση του καθηγητή δεν έχει εμπεδωθεί, ή ορισμένων σπανιότερων φαινομένων ...».

Ως προς τη μέθοδο επισημαίνεται ότι «Κατά τη γλωσσική και μεταφραστική άσκηση των μαθητών της θεωρητικής κατεύθυνσης των Β' και Γ τάξεων (στην ώρα της θεματογραφίας) συνδυάζονται η συνθετική και αναλυτική θεώρηση του κειμένου, η διαρκής εκμετάλλευση των συμφραζομένων και η επιμέρους άρση δυσκολιών, η προσπάθεια κατανόησης του περιεχομένου με βάση τη δομή του κειμένου και η μεταφραστική άσκηση. Προσπάθεια ερμηνείας και μετάφρασης διαπλέκονται και συμπληρώνονται αμοιβαία για τη συνολική κατανόηση του κειμένου (...). Η διδασκαλία κάθε θέματος ολοκληρώνεται, κατά κανόνα, σε μία διδακτική ώρα, ανάλογα με την έκταση και τη δυσκολία του θέματος. Η επιλογή των θεμάτων γίνεται με τα εξής κριτήρια: α) να έχουν σχετική νοηματική αυτοτέλεια, β) να παρουσιάζουν ενδιαφέρον ως προς το περιεχόμενο, γ) να ανταποκρίνονται στις αντιληπτικές και μεταφραστικές δυνατότητες του μέσου μαθητή, δ) να περιέχουν παραδείγματα που να καλύπτουν τις βασικές μορφές με τις οποίες παρουσιάζονται στον αρχαίο λόγο τα συντακτικά ή γραμματικά φαινόμενα που πρέπει να εμπεδωθούν, ε) να μην απαιτούν χρονοβόρα πραγματολογική θεώρηση».

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση είναι απόλυτα εναρμονισμένη στις κατευθυντήριες οδηγίες του ΑΠΣ και πληροί το σύνολο των προδιαγραφών. Το θέμα της ομορφιάς της Ελένης είναι ένα θέμα ήδη γνωστό στους μαθητές και αναμένεται να κινηθεί η προσοχή τους και να προκληθεί το ενδιαφέρον τους που θα εκβάλουν τελικά ως θετική διάθεση και συμμετοχικότητα στην υλοποίηση του σεναρίου. Η «διαρκής συνομιλία» της αρχαίας με τη νέα ελληνική αποτελεί σημαντική συνιστώσα και είναι εμφανής σε όλες τις φάσεις του σεναρίου. Η διδακτική αυτή πρόταση έχει

καθάρως ανακεφαλαιωτικό χαρακτήρα και στοχεύει στην κατάκτηση της αυτεπίγνωσης τόσο για τον διδάσκοντα όσο και για τα υποκείμενα της μαθησιακής πράξης. Αν ο διδάσκων δεν έχει διδάξει ήδη τα σχετικά αντικείμενα, δίδεται η δυνατότητα να συσχετισθεί το σενάριο με τη διδασκαλία της μετοχής από συντακτική άποψη, καθώς και για τη διδασκαλία των παραβολικών προτάσεων. Αν τα έχει ήδη διδάξει, προσφέρεται η δυνατότητα για εμπέδωση και εφαρμογή της θεωρίας. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η προσέγγιση του κειμένου είναι αυστηρά κειμενοκεντρική και οι όποιες προεκτάσεις στοχεύουν στην καλύτερη κατανόηση του κειμένου, οπότε δεν μετακυλιέται το κέντρο βάρους από τους σκοπούς του μαθήματος και καταρρίπτεται αυτόματα η πιθανή αιτίαση για απώλεια ή κατάχρηση διδακτικού χρόνου σε ένα μάθημα αυξημένης βαρύτητας για τους μαθητές της θεωρητικής κατεύθυνσης. Σχετικά με τον χρόνο δεν παρατηρείται σημαντική απόκλιση, αν ληφθεί υπόψη το εύρος των δραστηριοτήτων και η έκταση του κειμένου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Αποτελεί κοινό τόπο η διαπίστωση ότι οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών από το πρωτότυπο δεν παρουσιάζουν σημαντικές «επιδόσεις». Η ιδιαίτερη φύση του μαθήματος, οι περιορισμοί του ΑΠΣ και ένας υφέρπων συντηρητισμός περιορίζουν τις «κερκόπορτες» στις ΤΠΕ, στις οποίες επ' ουδενί δεν πρέπει να αποδοθούν μεσσιανικά χαρακτηριστικά. Στην περίπτωσή μας, οι ΤΠΕ θα λειτουργήσουν ως μαθησιακό περιβάλλον αυτενέργειας και επικοινωνίας των μαθητών, ως μέσα άντλησης και κριτικής επεξεργασίας πληροφοριών, συσχετισμού και ανάδειξης των πολλαπλών σχέσεων ανάμεσα στην αρχαία και τη νέα ελληνική, ως μέσα παραγωγικής και συνθετικής έκφρασης των μαθητών, ανάδειξης και προβολής των παραγόμενων μαθησιακών προϊόντων. Ειδικότερα αναμένεται να αποτελέσει πρόσθετο μαθησιακό όφελος η δυνατότητα που προσφέρουν οι ΤΠΕ για οπτικοποίηση των βασικών αρμών ενός κειμένου, του επιχρωματισμού, της έμφασης, της μεταγραφής του κειμένου με τη μέθοδο «κατά κώλα» ή της μεταγραφής του στον συντακτικό άξονα της νέας ελληνικής, της διαγραμματικής παρουσίασης, της

άντλησης και επεξεργασίας διαδικτυακών πόρων και τέλος για ενδυνάμωση της συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη των ομάδων.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

[Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου](#)

Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου:

-[Συμπερασματικές προτάσεις](#)

-[Η σύγκριση](#).

Ψηφιακό Σχολείο - Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα:

-[Β΄ όρος σύγκρισης](#)

-[Συμπερασματικές προτάσεις](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Γοργίας, [«Ελένης εγκώμιον» 11](#). Στο Σκουτερόπουλος, Ν. Μ. *Αρχαία Σοφιστική*. 1991. Επιμέλεια – μετάφραση: Π. Καλλιγιάς, σχόλια: Ν. Μ. Σκουτερόπουλος. Αθήνα: Γνώση [«Μικρός Απόπλους»: Κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή – Υπεύθ. Άγγ. Περδικούρης].

Γοργίας, [«Ελένης εγκώμιον» 1-21](#). Στο Diels, H. & W. Kranz. ⁶1952. *Die Fragmente der Vorsokratiker*, I-III: *Gorgias* (II). Berlin: Weidmannsche Buchhandlung [Βικιθήκη].

Ισοκράτης, [«Ελένης εγκώμιον»](#): εισαγωγή (στα ιταλικά) –κείμενο [Liceo Classico “Raimondo Franchetti” – Italia]

Ισοκράτης, [«Ελένης εγκώμιον» 10. 47-49](#). *Isocrates* I-III. 1980. Ed. G. Norlin. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press / London: William Heinemann Ltd [Perseus Digital Library - Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα].

Ισοκράτης, [«Ελένης εγκώμιον» 10. 49-51](#). Στο *Isocrates I–III*. 1980. Ed. G. Norlin. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press / London: William Heinemann Ltd [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

1. Μετάφραση Χ. Χ. Ξυδάς. Στο *Ισοκράτους «Ελένης Εγκώμιον»*. 1986. Κριτική και ερμηνευτική έκδοση. Αθήνα: Καρδαμίτσας.
2. Μετάφραση Κ. Θ. Αραπόπουλος. Στο *Ισοκράτους «Ελένης Εγκώμιον»*. 1957. Αρχαίον κείμενον, εισαγωγή, μετάφρασις, σημειώσεις. Αθήνα: Πάπυρος.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Τραγούδια / Ηχητικά αποσπάσματα

Όμηρος, [«Ιλιάδα» ραψωδία Π](#), Εθνικό Θέατρο, Αίθουσα εκδηλώσεων κτ. Τσίλλερ 03/02/2011, μετάφραση: Δ. Ν. Μαρωνίτης, σκηνική παρουσίαση: Μ. Πρωτόπαπα (στο πλαίσιο της παρουσίασης όλων των ραψωδιών της «Ιλιάδας», με αφορμή την ολοκλήρωση της μετάφρασης ολόκληρου του έπους από τον Δ. Ν. Μαρωνίτη) [πηγή: “Radio Theatre”: Ραδιοφωνικό Θέατρο - «Ισοβίτης»: Ιστοσελίδα διαδικτυακών σταθμών].

Φωτογραφίες/ Εικόνες

[Στιγμές εκπάγλου κάλλους](#) (παρουσίαση PowerPoint) [πηγή: «Φιλολογικά Βήματα στο Web». Ιστοχώρος του Στ. Παπακωνσταντίνου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

Ιστοσελίδες

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Μέγα Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας](#) των Liddell, H.- Scott, R. 1901-1904 [1897]. τ. I - IV. Μτφρ. Ξ. Μόσχος - Μ. Κωνσταντινίδης. Αθήνα: Ι. Σιδέρης. [πηγή: Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Τμήμα Μαθηματικών: Εργαστήριο Υπολογιστικών Μαθηματικών, Μαθηματικού Λογισμικού και Ψηφιακής Τυπογραφίας].

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

Αρχές Σύνταξης της Αρχαιοελληνικής Γλώσσας: [Συμπερασματικές προτάσεις](#) / [Γενική](#).

-[Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#): λ. [εγκώμιο](#)

[Φιλολογικά Βήματα στο Web](#) [Ιστοχώρος του Στ. Παπακωνσταντίνου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο]:

-[Η μετοχή από συντακτική άποψη](#)

-[Οι αναφορικές παραβολικές προτάσεις](#)

[10/03/2014]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Για να γίνει κατανοητή η αναλυτική περιγραφή της διδακτικής πορείας προηγείται ένα είδος διαγραμματικής απόδοσης του αρχαίου κειμένου με την επιμέρους ειδική στόχευση κατά ενότητα.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1 Χρή δὲ σκοπεῖν ὁποῖός τις ἦν καὶ δοκιμάζειν **αὐτόν** οὐκ ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς **τῶν ἀποτυχουσῶν**, ἀλλ' ἐξ ὧν **ἅπαναι** βουλευσάμεναι προείλοντο **τὴν ἐκείνου διάνοιαν**. Κακῶς μὲν γὰρ παθεῖν ὑπὸ τῶν κρειττόνων οὐδὲν κωλύει καὶ τοὺς μηδὲν ἐξημαρτηκότας· τοιαύτης δὲ τιμῆς τυχεῖν ὥστε θνητὸν ὄντα θεῶν γενέσθαι κριτὴν, οὐχ οἶόν τε μὴ οὐ τὸν πολὺ τῇ γνώμῃ διαφέροντα. Θαυμάζω δ' εἴ τις οἶεται κακῶς βεβουλευῆσθαι **τὸν μετὰ ταύτης ζῆν ἐλόμενον**, ἧς ἔνεκα πολλοὶ τῶν ἡμιθέων ἀποθνήσκουσιν ἠθέλησαν. Πῶς δ' οὐκ ἂν ἦν ἀνόητος, εἰ τοὺς θεοὺς εἰδὼς περὶ κάλλους φιλονικοῦντας αὐτὸς κάλλους κατεφρόνησεν, καὶ μὴ ταύτην ἐνόμισε μεγίστην εἶναι τῶν δωρεῶν, περὶ ἧς **κακείνας** ἑώρα μάλιστα σπουδαζούσας;

Στόχος: Ανάδειξη σκοτεινῶν σημείων εξαιτίας της αποσπασματικότητας του κειμένου.

2 Τίς δ' ἂν τὸν γάμον τὸν Ἑλένης ὑπερείδεν, ἧς ἀρπασθείσης οἱ μὲν Ἕλληνες οὕτως ἠγανάκτησαν ὥσπερ ὅλης τῆς Ἑλλάδος πεπορθημένης, οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἐφρόνησαν ὅσον περ ἂν εἰ πάντων ἡμῶν ἐκράτησαν. Δῆλον δ' ὡς ἑκάτεροι διετέθησαν· πολλῶν γὰρ αὐτοῖς πρότερον ἐγκλημάτων γενομένων ὑπὲρ μὲν τῶν ἄλλων ἡσυχίαν ἤγον, ὑπὲρ δὲ ταύτης τηλικούτον συνεστήσαντο πόλεμον οὐ μόνον τῷ μεγέθει τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ καὶ τῷ μήκει τοῦ χρόνου καὶ τῷ πλήθει τῶν παρασκευῶν ὅσος οὐδεὶς πώποτε γέγονεν.

Στόχος: Να απαντηθεῖ πειστικά το ερώτημα: «Αρκεί η μετάφραση για τη σωστή αναγνώριση των ὀρων του κειμένου;»

3

Ἐξὸν δὲ τοῖς μὲν ἀποδοῦσιν Ἑλένην ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν, τοῖς δ' ἀμελήσασιν ἐκείνης ἀδεῶς οἰκεῖν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, οὐδέτεροι ταῦτ' ἠθέλησαν· ἀλλ' οἱ μὲν περιεώρων καὶ πόλεις ἀναστάτους γιγνομένας καὶ τὴν χώραν πορθουμένην ὥστε μὴ προσέσθαι τοῖς Ἑλλησιν αὐτήν, οἱ δ' ἠροῦντο μένοντες ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας καταγηράσκειν καὶ μηδέποτε τοὺς αὐτῶν ἰδεῖν μᾶλλον ἢ ἕκείνην καταλιπόντες εἰς τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπελθεῖν.

Καὶ ταῦτ' ἐποίουν οὐχ ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου καὶ Μενελάου φιλονικοῦντες, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς Ἀσίας, οἱ δ' ὑπὲρ τῆς Εὐρώπης, νομίζοντες, ἐν ὁποτέρᾳ τὸ σῶμα τοῦκείνης κατοικήσειεν, ταύτην εὐδαιμονεστέραν τὴν χώραν ἔσεσθαι.

Στόχος: Να απαντηθεῖ πειστικά το ερώτημα: «Αν οι μαθητές γνωρίζουν τη σύνταξη, μπορούν να εξαγάγουν μια ορθή μετάφραση;»

4

Τοσοῦτος δ' ἔρωσ ἐνέπεσεν τῶν πόνων καὶ τῆς στρατείας ἐκείνης, οὐ μόνον τοῖς Ἑλλησι καὶ τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς, ὥστ' οὐδὲ τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας ἀπέτρεψαν τῶν ἀγώνων τῶν περὶ Τροίαν, ἀλλὰ Ζεὺς μὲν προειδὼς τὴν Σαρπηδόνος εἰμαρμένην, Ἥως δὲ τὴν Μέμνονος, Ποσειδῶν δὲ τὴν Κύκνου, Θέτις δὲ τὴν Ἀχιλλέως, ὅμως αὐτοὺς συνεξώρμησαν καὶ συνεξέπεμψαν, ἠγούμενοι κάλλιον αὐτοῖς εἶναι τεθνάναι μαχομένοις περὶ τῆς Διὸς θυγατρὸς μᾶλλον ἢ ζῆν ἀπολειφθεῖσι τῶν περὶ ἐκείνης κινδύνων. Καὶ τί δεῖ θαναμάζειν ἅ περὶ τῶν παίδων διενοήθησαν; Αὐτοὶ γὰρ πολὺ μείζω καὶ δεινότεραν ἐποίησαντο παράταξιν τῆς πρὸς Γίγαντας αὐτοῖς γενομένης· πρὸς μὲν γὰρ ἐκείνους μετ' ἀλλήλων ἐμαχέσαντο, περὶ δὲ ταύτης πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ἐπολέμησαν.

Ισοκράτης, «Ελένης εγκώμιον» 10. 47-53

Στόχος: Να καταστεί κοινή πεποίθηση, ότι η ορθή (πολλαπλή) ανάγνωση και η συνδυαστική αξιοποίηση γνώσεων μυθολογίας, ιστορίας, γραμματικής, συντακτικού και λεξιλογίου αποτελεί τη *sine qua non* προϋπόθεση για την επιτυχή προσπέλαση ενός αρχαίου κειμένου και ότι πληροφορίες για τον συγγραφέα, το έργο και το ιστορικό πλαίσιο συμβάλλουν στην πληρέστερη και ουσιωδέστερη κατανόηση του περιεχομένου του.

1η διδακτική ώρα

Ο διδάσκων εγχειρίζει στους μαθητές φωτοτυπία του πρώτου αποσπάσματος «χρή δέ... σπουδαζούσας» με μόνη πρόσθετη πληροφορία τη βιβλιογραφική παραπομπή του αρχαίου κειμένου. Αφού το κείμενο διαβαστεί από τον εκπαιδευτικό και έναν μαθητή, επιχειρείται η εξαγωγή της μετάφρασης με ερωτήσεις που θέτει ο εκπαιδευτικός, ερωτήσεις που απλώνονται σε ολόκληρο το φάσμα της γραμματικής, του συντακτικού και του λεξιλογίου και είναι ανάλογες εκείνων που συνήθως θέτει με βάση τη διδακτική του ταυτότητα. Παράλληλα χρησιμοποιεί βιντεοπροβολέα για την κατά περίοδο επεξεργασία του κειμένου, τονίζοντας με έμφαση τις πληροφορίες ή τις γνώσεις που κάθε φορά χρησιμοποιούνται για το «ξεκλείδωμα» του κειμένου. Παράλληλα, με τη βοήθεια λογισμικού παρουσίασης υπογραμμίζει την αναγκαιότητα της μεταγραφής του κειμένου στον συντακτικό άξονα της νέας ελληνικής για τη διευκόλυνση της «μεταγραφής του» στην καθομιλουμένη γλώσσα. Επειδή ο διδάσκων γνωρίζει καλύτερα από τον καθένα το επίπεδο των γνώσεων των μαθητών του, αλλά και τα αντικείμενα που έχει ήδη διδάξει, έχει και την ευθύνη του χειρισμού των της διδασκαλίας και των πρόσθετων πληροφοριών που θα χρησιμοποιήσει. [Το συνοδευτικό αρχείο παρουσίασης](#) είναι απλά ενδεικτικό και προσανατολιστικό. Σε κάθε, όμως, περίπτωση με την ολοκλήρωση της μετάφρασης ο εκπαιδευτικός φροντίζει να αναδείξει τη διαφορά ανάμεσα στη μετάφραση και στην κατανόηση εμμένοντας στην ασάφεια και την αμφισημία των όρων του κειμένου που

εμφαίνονται με κίτρινο χρωματισμό. Επειδή οι μαθητές της Β΄ Λυκείου έχουν ήδη κάποιες γνώσεις για τη ρητορική τέχνη και τους εκπροσώπους της, καλό είναι να γίνει μια αναφορά στα χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους και μια πρόχειρη κωδικοποίηση της επιχειρηματολογίας. Τελευταία διδακτική πράξη είναι ο χωρισμός των μαθητών σε πέντε ομάδες των τριών ή τεσσάρων ατόμων, ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών με βάση τα γενικώς κρατούντα στη βιβλιογραφία για τα κριτήρια σχηματισμού των ομάδων. Σε κάθε ομάδα ορίζεται ο μεταφραστής, ο καλός γνώστης της γραμματικής και ο καλός γνώστης του συντακτικού.

Ως δραστηριότητα για το σπίτι ανατίθεται η μελέτη δυο συντακτικών φαινομένων: α) [Η μετοχή από συντακτική άποψη](#) και β) [οι αναφορικές παραβολικές προτάσεις](#). Εφόσον αυτά τα δυο αντικείμενα έχουν ήδη διδαχθεί, ζητείται από τους μαθητές να επικαιροποιήσουν τις σχετικές γνώσεις τους.

2^η και 3^η διδακτική ώρα

Οι μαθητές στο σχολικό εργαστήριο συμπληρώνουν το [1^ο Φύλλο Εργασίας](#), που περιέχει δραστηριότητες κοινές αλλά και ξεχωριστές δραστηριότητες για το σύνολο των ομάδων.

[Οι κοινές δραστηριότητες](#) αναφέρονται στο συγγραφέα και στο έργο του. Είναι σαφές ότι η ακριβής γνώση του ιστορικού πλαισίου του κειμένου είναι απαραίτητη για την καλύτερη εμπέδωση του κειμένου. Οι ομάδες ερευνούν στο διαδίκτυο και συγκεντρώνουν στοιχεία για τον Ισοκράτη, τον τίτλο και το περιεχόμενο του έργου του, για το ομώνυμο έργο του Γοργία, καθώς και για το «εγκώμιο» ως γραμματειακό είδος. Αφού συγκεντρωθούν όλα αυτά, τα στοιχεία, ο διδάσκων τους ενημερώνει αδρομερώς για τα στοιχεία που ένα ιταλικό κλασικό λύκειο προτάσσει της μελέτης του κειμένου.

[Οι επιμέρους δραστηριότητες](#) έχουν κοινό άξονα προσανατολισμού, διαφοροποιούνται, ωστόσο, ως προς το κείμενο που επεξεργάζεται κάθε ομάδα. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη περίοδος δίνεται στους μαθητές ως δείγμα, για να το μελετήσουν και να συμπληρώσουν κάποιες απαντήσεις, για να εφαρμόσουν κάτι

ανάλογο στη συνέχεια, όταν κάθε ομάδα θα επεξεργαστεί μια μικρή περίοδο λόγου της δεύτερης παραγράφου. Ζητείται από τους μαθητές να καταγράφουν με ευσύμπλοπο τρόπο τις γνώσεις που εφάρμοσαν ή τους συλλογισμούς που έκαναν για τη μεταφραστική και τη γραμματικοσυντακτική προσπέλαση του κειμένου. Με τον τρόπο αυτόν κάθε μέλος της ομάδας συνειδητοποιεί, αφενός μεν, τις ελλείψεις του, αλλά και το γεγονός ότι η κατάκτηση ενός κειμένου είναι μια σύνθετη διαδικασία, καθαρά νοητική που απαιτεί συνδυασμένη ανάκληση γνώσεων και κριτική σύνθεσή τους. Θα διαπιστώσουν, παράλληλα, ότι οι πρόσθετες γνώσεις που είχαν για τον συγγραφέα, το κειμενικό είδος και το περιεχόμενο των προηγούμενων, τους βοήθησε αποφασιστικά όχι μόνο στη μετάφραση, αλλά πολύ περισσότερο στην κατανόηση του κειμένου. Οι δραστηριότητες είναι σχετικά εύκολες και δεν υπερβαίνουν τις δυνατότητες των μαθητών της Β΄ Λυκείου. Ένα μέρος της δραστηριότητας που δόθηκε για εξάσκηση στο σπίτι, στοχεύει να τους προετοιμάσει για τις επόμενες δράσεις του σεναρίου. Και ο διαθέσιμος χρόνος εκτιμάται ικανοποιητικός, αφού το κείμενο που πραγματεύεται κάθε ομάδα είναι πολύ μικρό και δεν παρουσιάζει και ιδιαίτερες δυσκολίες.

Για την αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη η ποιότητα των δραστηριοτήτων των μαθητών και η καταγραφή των γνώσεων που εφάρμοσε ή αγνοούσε κάθε μαθητής ξεχωριστά.

4^η διδακτική ώρα

Υλοποιείται το [2^ο Φύλλο Εργασίας](#).

Πολλοί ισχυρίζονται ότι η μετάφραση εξάγεται μέσω του συντακτικού και ότι η συντακτική ανάλυση ενός κειμένου αποτελεί το απαραίτητο προστάδιο της επεξεργασίας. Υπό την έννοια αυτή, προσδίδουν υπόσταση και οντότητα στο συντακτικό το οποίο έπεται ως οπιγενής παράγοντας και δεν υφίσταται πέρα και έξω από τα κείμενα. Ο διδάσκων εδώ θα επιχειρήσει ένα πείραμα. Αν δώσουμε τη μετάφραση, κατά περίοδο ή και «κατά κώλον περιόδου» ή αν δώσουμε κάπως πιο ελεύθερες μεταφράσεις, θα μπορέσουν οι μαθητές να εξάγουν τη μετάφραση; Ο

συντάκτης του σεναρίου θεωρεί ότι όχι μόνο δεν θα διευκολυνθούν, αλλά απεναντίας και ότι θα δυσκολευθούν ακόμη περισσότερο, επειδή ακριβώς στο μυαλό τους δεν μπορεί να λειτουργήσει αυτή η σχέση, καθώς έχουν μνηθεί στην αντίστροφη διαδικασία. Το ερώτημα, όμως, πρέπει να τεθεί επιτακτικά για τη γέννηση προβληματισμού: «Αν από το συντακτικό οδηγούμαστε στη μετάφραση, γιατί δε μπορεί να συμβεί το αντίθετο»;

Θα ζητηθεί, επίσης, από τους μαθητές να συντάξουν ένα ενδεικτικό λεξιλόγιο, δίνοντας την ερμηνεία εκείνων των λέξεων που οι ίδιοι υπολαμβάνουν ως άγνωστες. Παράλληλα, και αυτή είναι πιο εύκολη πλέον δραστηριότητα, θα κωδικοποιήσουν και θα αξιολογήσουν την επιχειρηματολογία του κειμένου. Για καλύτερη διάδραση ανάμεσα στις ομάδες, καλό θα ήταν να επιτρέπεται και η ανταλλαγή απόψεων και εκτιμήσεων κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του Φύλλου Εργασίας, ώστε να προκληθεί διάλογος πάνω σε αμφιλεγόμενα ή επίμαχα ζητήματα που κάθε φορά αναφέρονται.

Για την αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη η απάντηση των μαθητών στο ερώτημα: «Το γεγονός ότι η μετάφραση σάς ήταν γνωστή, σας βοήθησε και με ποιον τρόπο για τη σωστή συντακτική ανάλυση του κειμένου;».

5^η διδακτική ώρα

Υλοποιείται το [3^ο Φύλλο Εργασίας](#) στο σχολικό εργαστήριο. Αυτή τη φορά επιχειρείται η αντίστροφη τελείως πορεία. Δίνεται ως δεδομένη πλήρης συντακτική ανάλυση και ζητείται από τις ομάδες να εξάγουν τη μετάφραση. Αυτό, δηλαδή, που προσπαθούν να κάνουν κάθε φορά, εδώ τους προσφέρεται έτοιμο. Σύμφωνα με τον συντάκτη του σεναρίου, πάλι θα δυσκολευθούν για την εξαγωγή της μετάφρασης και γιατί μπαίνει και η συνιστώσα «σημασιολογία των λέξεων» και γιατί οι μαθητές δεν έχουν ταυτίσει στο μυαλό τους τα συντακτικά φαινόμενα με συγκεκριμένους γλωσσικούς και νοηματικούς δείκτες. Ο χρόνος που έχουν στη διάθεσή τους κρίνεται υπεραρκετός, αφού η παράγραφος είναι μικρή και η σύνταξη δοσμένη. Είναι πολύ σημαντικό τη μετάφραση να τη γράψουν κατά νοηματική ενότητα και αν είναι

δυνατόν σε δυο στήλες, από τις οποίες η αριστερή να περιέχει το τμήμα του αρχαίου κειμένου και η δεξιά την αντίστοιχη κατά λέξη μετάφραση. Αν υπάρξει χρόνος, καλό είναι να ζητηθεί από τους μαθητές να την αποδώσουν και κάπως πιο ελεύθερα, ξεμακραίνοντας από τη λέξη και στοχεύοντας στο νόημα. Το αναμενόμενο κέρδος από αυτήν τη δραστηριότητα υπολογίζεται στο γεγονός ότι οι μαθητές θα συνειδητοποιήσουν ότι δεν αρκεί η γνώση της συντακτικής θέσης των λέξεων για τη μετάφραση και τη γενικότερη κατανόηση ενός κειμένου. Εννοείται ότι μπορούν να κάνουν χρήση και ψηφιακών λεξικών και σε περίπτωση εκπεφρασμένης αδυναμίας να αξιοποιήσουν και τις δυο μεταφράσεις της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα, υπό την προϋπόθεση ότι θα αναστοχαστούν και θα εντοπίσουν τα στοιχεία που τους εμπόδιζαν στην εξαγωγή της μετάφρασης.

Για την αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη η απάντηση των μαθητών στο ερώτημα: «Το γεγονός ότι η συντακτική ανάλυση σάς ήταν γνωστή, σας βοήθησε και με ποιον τρόπο για τη σωστή μετάφραση και κατανόηση του κειμένου».

6^η διδακτική ώρα

Υλοποιείται το [4^ο Φύλλο Εργασίας](#) στο εργαστήριο πληροφορικής. Μετά τις πειραματικού τύπου περιπλανήσεις τους στα προηγούμενα Φύλλα, οι ομάδες με την εμπειρία των προηγουμένων δράσεων και στοχευμένη βοήθεια καλούνται να προσεγγίσουν την τελευταία ενότητα, στοχεύοντας στη σφαιρική κατάκτηση του κειμένου, καθώς κάθε ομάδα αναλαμβάνει ένα μικρό τμήμα. Το κείμενο θα προσεγγιστεί λεξιλογικά, γραμματικά, συντακτικά, μεταφραστικά, γραμματειακά και πραγματολογικά και θα καταγραφούν οι γνώσεις και οι πληροφορίες που κάθε φορά χρησίμευσαν ως σκαλοπάτι ή κλειδί για την εξερεύνηση του κειμένου. Το κείμενο θα χωριστεί σε τρεις ενότητες. Οι τρεις πρώτες ομάδες θα ασχοληθούν με την προσπέλαση αυτών των εννοιών, η τέταρτη θα συγκεντρώσει στοιχεία για τα πρόσωπα που αναφέρονται στο κείμενο και θα ακούσει ένα ηχητικό απόσπασμα της «Ιλιάδας», με σκοπό να αναζητήσουν τη σχέση του με το περιεχόμενο της ενότητας. Τέλος η πέμπτη ομάδα, αφού ενημερωθεί για τη μετάφραση από τις ομάδες 1, 2 και 3

θα αποδώσει με μορφή τυπικού συλλογισμού την επιχειρηματολογία του Ισοκράτη και θα αποφανθεί για την ορθότητα και για τη βαρύτητά της. Επειδή η 5^η ομάδα μπορεί να μη δεχθεί έγκαιρα πληροφορίες για τη μετάφραση από τις άλλες ομάδες, ίσως ήταν καλό να δοθεί στην ομάδα αυτή μια κάπως ελεύθερη μετάφραση για να μη χάνεται χρόνος.

Για την αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη η απάντηση των μαθητών στο ερώτημα: «Το γεγονός ότι σάς ήταν γνωστό το επικοινωνιακό πλαίσιο του κειμένου και οι πληροφορίες που αντλήσατε για τα πρόσωπα που αναφέρονται, σας διευκόλυνε ή όχι στην προσέγγιση του κειμένου;».

7^η διδακτική ώρα

Σύγκληση ολομέλειας

Οι ομάδες παρουσιάζουν τις εργασίες τους και ακολουθεί συζήτηση για την αξιολόγηση του σεναρίου. Αν από τις απαντήσεις των μαθητών προκύψει ότι με τη βοήθεια του σεναρίου διαπίστωσαν τις βασικές τους ελλείψεις και συνειδητοποίησαν ότι η κατάκτηση ενός αρχαίου κειμένου είναι μια πολύπλοκη μεν, αλλά λογική διαδικασία, που αξιοποιεί γνώσεις, κανόνες και διαφορετικές στρατηγικές, θα θεωρηθεί ότι οι βασικοί στόχοι του σεναρίου έχουν επιτευχθεί.

Επίσης, δεν πρέπει να αγνοηθεί και το γεγονός ότι και η δημιουργική φαντασία σε συνδυασμό με την ικανότητα ανάπλασης ενός ιστορικού ή μη γεγονότος μέσω συγκρίσεων ή συνειρμικών μεταπηδήσεων μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμους αρωγούς για τη συμπλήρωση του πάζλ και την επιτυχή προσπέλαση ενός αρχαίου κειμένου. Αυτή την τελευταία διάσταση, αν δεν εξαχθεί ως συμπέρασμα των μαθητών, οφείλει να αναδείξει ο ίδιος ο διδάσκων.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1^ο (2^η και 3^η διδακτική ώρα)

Α' Κοινές Δραστηριότητες

1. Αναζητήστε από το διαδίκτυο [πληροφορίες](#) για τον βίο και το έργο του Ισοκράτη και δημιουργήστε ένα σύντομο εργοβιογραφικό σημείωμα σε ένα αρχείο παρουσίασης (4-5 διαφάνειες) για την ενημέρωση των συμμαθητών σας.
2. Πληκτρολογώντας στη μηχανή αναζήτησης τη φράση [«Ελένης εγκώμιο»](#), τα περισσότερα αποτελέσματα παραπέμπουν στον [Γοργία](#) και όχι στον Ισοκράτη. Επομένως, ο Ισοκράτης επηρεάζεται κατά κάποιον τρόπο από τον Γοργία, που πρώτος πραγματεύτηκε το θέμα, αφού εκτός των άλλων υπήρξε και μαθητής του. Αφού μελετήσετε [τη μετάφραση του κειμένου](#) από την ιστοσελίδα «Μικρός Απόπλους», να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενό του. Η πρώτη ομάδα να αποδώσει το περιεχόμενό των παραγράφων 1-4, η δεύτερη των παραγράφων 5-8, η τρίτη των παραγράφων 9-12, η τέταρτη των παραγράφων 13-16 και η πέμπτη ομάδα των παραγράφων 17-21. Η περίληψη κάθε ομάδας πρέπει να αποδίδεται σε μια παράγραφο 50-70 λέξεων.
3. Αναζητήστε [στα λεξικά](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα το περιεχόμενο του όρου «εγκώμιο» και συνδυάστε το με την ετυμολογία του. Παράλληλα, να αναζητήσετε συνώνυμες και αντώνυμες λέξεις (να πλαισιώσετε την απάντησή σας με μια σύντομη αναφορά στα «εγκώμια» της Μ. Παρασκευής και στο έργο «Μωρίας εγκώμιον»).

Β' Δραστηριότητες κατά ομάδα

Εισαγωγικό σημείωμα. Για τη μετάφραση της πρώτης παραγράφου του κειμένου εφαρμόστηκαν γνώσεις, πληροφορίες και κανόνες που καλό είναι να θυμηθείτε, προκειμένου να βεβαιωθείτε τόσο για τις γνώσεις σας όσο και για τις ελλείψεις σας. Στο παράδειγμα που δίνεται οι γνώσεις είναι ταξινομημένες σε γνώσεις α) γραμματικής β) συντακτικού γ) λεξιλογίου.

Η πρώτη περίοδος:

Χρή δὲ σκοπεῖν

Πληροφορίες:	Γραμματική	Συντακτικό	Σημασία
<i>Χρή</i>	Απρόσωπο ρήμα	Άρα, θα πάρει ως υποκείμενο τελικό απαρέμφατο (<i>σκοπεῖν</i>)	«Πρέπει» Συνώνυμο <i>δεῖ</i>
<i>δὲ</i>	Αντιθετικός σύνδεσμος		Όμως, εξάλλου
<i>σκοπεῖν</i>	Απαρέμφατο ενεστώτα του ρ. <i>σκοπέω-ῶ</i> .	Συνήθως συντάσσεται με πλάγια ερωτηματική πρόταση (<i>ὅποῖός τις ἦν</i>)	«Ερευνώ» «εξετάζω»

Απορία: Ποιο είναι το υποκείμενο του απαρεμφάτου «σκοπεῖν»; Εφόσον δε δηλώνεται μπορεί να είναι *ἐμέ, σε, αὐτόν, ἡμᾶς, ὑμᾶς, αὐτούς*. Με ποια κριτήρια θα επιλέξω; Δοκιμάστε τις διαφορετικές μεταφραστικές εκδοχές;

ὅποῖός τις

Πληροφορίες:	Γραμματική	Συντακτική	Σημασία
<i>ὅποῖός</i>	Αναφορική αντωνυμία	Η πληροφορία που αξιοποιήθηκε είναι ότι οι πλάγιες ερωτηματικές	«Τί είδους άνθρωπος»

Ερωτήσεις που πρέπει να απαντηθούν

Πότε έχουμε οὐκ, πότε οὐχ και πότε ού;

Πότε έχουμε ἐκ και πότε ἐξ;

Τι δηλώνεται με την πρόθεση ἐκ + γενική;

τῆς τῶν ἀποτυχουσῶν: Ποιος ὁ συντακτικός ρόλος;

τῆς ὀργῆς τῶν ἀποτυχουσῶν: Ποιος ο συντακτικός ρόλος;

Τι είναι ἀπό συντακτική ἀποψη μια ἑναρθρη μετοχή και σε τι εἶδους πρόταση ἀναλύεται;

Γνωρίζετε τους αρχικούς χρόνους του ρήματος «τυγχάνω» και να κλίνετε τον αόριστο β' σε όλες τις εγκλίσεις.

Από άποψη περιεχομένου **ποιες είναι αυτές που «απέτυχαν»;**

ἀλλ' ἐξ ὧν ἅπασαι βουλευσάμεναι προείλοντο τὴν ἐκείνου διάνοιαν.

Που αναφέρεται (ὀρος αναφοράς) αυτή η αναφορική πρόταση;

Μήπως θα ήταν πιο κατανοητό το σχήμα: ἀλλ' ἐξ ἐκείνων ἅ

Το συντακτικό φαινόμενο «έλξη του αναφορικού» σας είναι γνωστό; Θα μπορούσε να ισχύσει στην περίπτωσή μας;

Γνωρίζετε να κλίνετε το επίθετο ἅπας-ἅπασα-ἅπαν;

Τι σημαίνει το ρήμα «βουλεύομαι»;

Γνωρίζετε τα ρήματα *αίρω - αίροῦμαι - ἀλίσκομαι* και τη μεταξύ τους σχέση από άποψη περιεχομένου; Γνωρίζετε τους αρχικούς τους χρόνους;

Διαφέρει συντακτικά το σχήμα *τήν ἐκείνου διάνοια / τήν διάνοιαν ἐκείνου*. Τι είναι πιο κοντινό στη νέα ελληνική;

Μπορείτε να ταυτίσετε με πρόσωπα τους όρους *ἄπασαι, ἐκείνου*;

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΜΑΔΩΝ

Οι απαντήσεις της ομάδας, αφού ελεγχθούν από τον διδάσκοντα, θα αναρτηθούν στο ιστολόγιο (ή στο Wiki) του μαθήματος και στη συνέχεια ο κάθε μαθητής θα απαντήσει σε σχετικό ερωτηματολόγιο ποια στοιχεία αγνοούσε, ποια γνώριζε, ποια έμαθε και ποια εξακολουθεί να αγνοεί.

1^η ομάδα

Κείμενο:

Κακῶς μὲν γὰρ παθεῖν ὑπὸ τῶν κρειπτόνων οὐδὲν κωλύει καὶ τοὺς μηδὲν ἐξημαρτηκότας·

Καταγραφή πληροφοριών:

Κακῶς: Πῶς σχηματίζονται τα παραθετικά των επιρρημάτων;

παθεῖν: Πῶς κλίνεται ο αόριστος β' ενεργητικής φωνής και ποιοί οι αρχικοί χρόνοι του ρήματος;

Τι σημαίνει **κακῶς πάσχω**; Ποιο είναι το αντίθετό του;

ὑπὸ τῶν κρειπτόνων : Πῶς εκφέρεται το ποιητικό αίτιο;

Ποια είναι τα παραθετικά του επιθέτου «**ἀγαθός**» και πώς κλίνεται ο συγκριτικός του;

Πώς συντάσσεται το ρήμα «**κωλύω**»;

«**ἐξημαρτηκότας**»: Τι σημαίνει το ρήμα «**ἐξαμαρτάνω**» και ποιοι είναι οι αρχικοί του χρόνοι; Σε τι στηριχθήκαμε και χαρακτηρίσαμε τη μετοχή επιθετική;

Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική.

2^η ομάδα

Κείμενο:

τοιαύτης δὲ τιμῆς τυχεῖν ὥστε θνητὸν ὄντα θεῶν γενέσθαι κριτὴν, οὐχ οἶόν τε μὴ οὐ τὸν πολὺ τῇ γνώμῃ διαφέροντα.

Καταγραφή πληροφοριών:

Ποια πληροφορία αξιοποιήσατε για να κατανοήσετε ότι στο απόσπασμα υπάρχουν δύο προτάσεις;

οὐχ οἶόν τε: Τι γνωρίζετε για τη φράση αυτή; Πώς θα τη συμπληρώνατε και ποιο είναι το υποκείμενό της;

Σε ποια πτώση θα αναζητήσουμε το υποκείμενο και το αντικείμενο του «**τυχεῖν**»;

Ποια θα ήταν η καλύτερη απόδοση της λέξης «**γνώμη**»;

«**διαφέροντα**»: Ποια δεδομένα αξιοποιείτε για τον προσδιορισμό της μετοχής από γραμματική και συντακτική άποψη;

Τι θα αναζητούσατε ως ρήμα της συμπερασματικής πρότασης;

«**όντα**»: Η μετοχή αυτή είναι απόλυτη ή συνημμένη και γιατί;

Γιατί οι λέξεις «**θνητόν**» και «**κριτήν**» είναι κατηγορούμενα και όχι αντικείμενα;

κριτήν θεῶν: Καταγράψτε τη σκέψη σας προκειμένου να χαρακτηρίσετε τη γενική ως υποκειμενική ή αντικειμενική;

3^η ομάδα

Κείμενο:

Θαυμάζω δ' εἶ τις οἶεται κακῶς βεβουλεῦσθαι τὸν μετὰ ταύτης ζῆν
ἐλόμενον, ἥς ἔνεκα πολλοὶ τῶν ἡμιθέων ἀποθνήσκειν ἠθέλησαν.

Καταγραφή πληροφοριῶν και ἐπισημάνσεων

«Θαυμάζω»: Πῶς ἐρμηνεύεται τὸ ρῆμα και με ποῖον τρόπο συνήθως συντάσσεται;

εἶ τις οἶεται: Με βάση την εἰσαγωγή της τι εἴδους πρόταση θα μπορούσε να εἶναι;
Γιατί ἀπορρίπτονται οἱ δύο ἀπὸ τις τρεῖς ἐκδοχές;

Τι σημαίνει και πῶς συντάσσεται τὸ ρῆμα «οἶμαι»;

«βεβουλεῦσθαι»: Να ἐξηγήσετε την πτώση του ὑποκειμένου με βάση τον κανόνα της ἑτεροπροσωπίας.

«ἐλόμενον»: Να δώσετε πληροφορίες για τη γραμματική και συντακτική ἀναγνώριση του ὀρου καθώς και για τον τρόπο σύνταξής του;

Επί τη ευκαιρία: Γνωρίζετε τους αρχικούς χρόνους των ρημάτων «αίρω», «αίρομαι», «άλισκομαι» και την απόδοσή τους στη νέα ελληνική;

«ζῆν»: Ποιες ομοιότητες έχει με τα ρήματα «πεινώ», «διψῶ», «χρῶμαι»; Να κλίνετε το ρήμα σε ενεστώτα και παρατατικό.

ἧς ἕνεκα πολλοὶ τῶν ἡμιθέων ἀποθνήσκουσιν ἠθέλησαν: Σαν αναφορική πρόταση ποιος είναι ο όρος αναφοράς της;

ἧς ἕνεκα: Μπορούμε να αναφερθούμε σε «αναστροφή προθέσεως»; Γνωρίζεις τις καταχρηστικές προθέσεις και τον τρόπο με τον οποίο συντάσσονται;

«πολλοί»: Γνωρίζεις να κλίνεις το επίθετο και στα τρία γένη και στους τρεις βαθμούς;

«ἀποθνήσκειν»: Γνωρίζεις να κλίνεις τον αόριστο β' και τον παρακείμενο του ρήματος;

4^η ομάδα

Κείμενο:

Πῶς δ' οὐκ ἂν ἦν ἀνόητος, εἰ τοὺς θεοὺς εἰδὼς περὶ κάλλους φιλονικοῦντας αὐτὸς κάλλους κατεφρόνησεν,

Καταγραφή πληροφοριῶν και επισημάνσεων

Γνωρίζεις τη **δυνητική οριστική** και τη σημασιολογική της διαφορά από τη **δυνητική ενκτική**; Πῶς μεταφράζεται το «οὐκ ἂν ἦν ἀνόητος» και πῶς το «οὐκ ἂν εἴη ἀνόητος»;

«Πῶς»: Τι εἶδους πρόταση αναμένεται και ποιο σημείο στίξης;

εἰ κατεφρόνησεν: Θυμόσαστε τα εἶδη των υποθετικών λόγων; Με ποιον χρόνο θα αποδίδαμε καλύτερα στη νέα ελληνική τον αόριστο «κατεφρόνησεν»;

Πῶς συντάσσεται το ρήμα «**καταφρονῶ**»; Γνωρίζετε τις κατηγορίες των ρημάτων που συντάσσονται με γενική και δοτική;

Πότε η αντωνυμία «αὐτός» είναι οριστική και πότε επαναληπτική;

«εἰδώς»: Μια μετοχή σε ονομαστική που συνάπτεται;

Ποιες ειδικές γνώσεις αξιοποιήσατε ή ποια στοιχεία προσέξατε για τον συντακτικό χαρακτηρισμό των μετοχών «εἰδώς» και «φιλονικοῦντας»;

«εἰδώς»: Γνωρίζεις να κλίνεις το ρήμα στον ενεστώτα και τον παρατατικό, τους αρχικούς του χρόνους και λέξεις της νέας ελληνικής ομόρριζες ή παράγωγες;

5^η ομάδα

Κείμενο:

καὶ μὴ ἐνόμισε ταύτην μεγίστην εἶναι τῶν δωρεῶν, περὶ ἧς ἑώρα μάλιστα σπουδαζούσας;

Καταγραφή πληροφοριῶν καὶ ἐπισημάνσεων

καὶ μὴ ἐνόμισε: Ο σύνδεσμος «καί» τι ακριβῶς συνδέει;

ταύτην ἐνόμισε μεγίστην εἶναι τῶν δωρεῶν: Για την πλήρη συντακτική ἀνάλυση ἐφαρμόστηκαν οὖν παρακάτω γνώσεις: σύνταξη τῶν δοξαστικῶν ρημάτων, ἑτεροπροσώπια, γένος καὶ πτώση κατηγορουμένου, γενική διαιρετική. Μπορεῖς νὰ τις ἐπισημάνεις;

«ἐνόμισε»: Γνωρίζεις πῶς κλίνεται ὁ μέλλοντας;

«μεγίστην»: Γνωρίζεις πῶς κλίνεται τὸ ἐπίθετο καὶ στα τρία γένη καὶ στους τρεῖς βαθμούς;

περι ής έώρα μάλιστα σπουδαζούσας; Σαν αναφορική πρόταση ποιος είναι ο όρος αναφοράς της;

«κάκείνας»: Γνωρίζεις το φαινόμενο της κράσης; Μπορείς να αναφέρεις κάποια συνηθισμένα παραδείγματα;

«μάλιστα»: Γνωρίζεις τη σημασία του και τα παραθετικά του;

«έωρα»: Γνωρίζεις τους αρχικούς χρόνους και την κλίση του ρήματος στην ενεργητική φωνή; Το ρήμα παίρνει δασεία σε όλους τους χρόνους;

«σπουδαζούσας»: Γιατί δεν πρέπει να κάνετε λάθος στον συντακτικό χαρακτηρισμό αυτής της μετοχής; Πώς θα αποδίδαμε στη νέα ελληνική το ρήμα «σπουδάζω»;

Φύλλο εργασίας 2^ο κοινό για όλες τις ομάδες

4^η ώρα στο εργαστήριο

1. Αξιοποιώντας τη μετάφραση, να προχωρήσετε στην πλήρη συντακτική ανάλυση του κειμένου 2 και στη σύνταξη ενός ενδεικτικού λεξιλογίου με την ερμηνεία των λέξεων του αρχαίου κειμένου που υποθέτετε ότι είναι άγνωστες στους συμμαθητές σας. Μπορείτε να αξιοποιήσετε το κείμενο και τις μεταφράσεις που υπάρχουν στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Η συντακτική ανάλυση είτε να ακολουθεί το τυπικό των βιβλίων (χαρακτηρισμός πρότασης και αναφορά στον συντακτικό της ρόλο και συντακτικός προσδιορισμός του κάθε όρου με έμφαση στο «τι» και στο «πού») είτε να αποδοθεί διαγραμματικά με την αξιοποίηση λογισμικών κατασκευής εννοιολογικού χάρτη.

Τίς δ' ἂν τὸν γάμον τὸν Ἑλένης ὑπερεΐδεν

Και ποιός θα περιφρονούσε το γάμο της Ελένης (με την Ελένη),

ἥς ἀρπασθείσης

που όταν αρπάχτηκε

οἱ μὲν Ἕλληνες οὕτως ἠγανάκτησαν

οι μεν Έλληνες αγανάκτησαν τόσο πολύ,

ὥσπερ ὅλης τῆς Ἑλλάδος πεπορθημένης,

σα να είχε κυριευθεί ολόκληρη η Ελλάδα

οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἐφρόνησαν

οι δε βάρβαροι τόσο πολύ καυχήθηκαν

ὅσον περ ἂν εἰ πάντων ἡμῶν ἐκράτησαν.

σα να μας είχαν νικήσει όλους εμάς;

Δῆλον δ' ὡς ἑκάτεροι διετέθησαν·

Είναι φανερό με ποιο τρόπο και οι μεν και οι δε τοποθετήθηκαν

(συμπεριφέρθηκαν)

πολλῶν γὰρ αὐτοῖς πρότερον ἐγκλημάτων γενομένων

Ενώ δηλαδή πιο πριν υπήρχαν (εκτοξεύονταν) πολλές αλληλοκατηγορίες

ὕπὲρ μὲν τῶν ἄλλων ἡσυχίαν ἤγον,

σχετικά με τα άλλα, δεν αντιδρούσαν

ὕπὲρ δὲ ταύτης τηλικούτον συνεστήσαντο πόλεμον

για αυτήν όμως ξεσήκωσαν τόσο μεγάλο πόλεμο,

οὐ μόνον τῷ μεγέθει τῆς ὀργῆς,

ὄχι μόνο ως προς την ένταση της οργής,

ἀλλὰ καὶ τῷ μήκει τοῦ χρόνου καὶ τῷ πλήθει τῶν παρασκευῶν

αλλά και ως προς τη διάρκεια και το μέγεθος των προετοιμασιών,

ὅσος οὐδεὶς πώποτε γέγονεν.

τέτοιος που κανένας ποτέ ως τώρα δεν έγινε.

2. Να εντοπίσετε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους (ρητορικός λόγος), να καταγράψετε τη θέση και την επιχειρηματολογία του συγγραφέα την οποία και θα αξιολογήσετε ως προς την ορθότητά της. Για τις ανάγκες της δραστηριότητας να κατασκευαστεί ένα αρχείο κειμενογράφου ή λογισμικού παρουσίασης το οποίο και θα αναρτηθεί στο ιστολόγιο (Wiki) του μαθήματος μαζί με τις απαντήσεις της δραστηριότητας 1.

Φύλλο εργασίας 3^ο κοινό για όλες τις ομάδες

5^η ώρα στο εργαστήριο

- I. Σας δίδεται η πλήρης συντακτική ανάλυση του κειμένου 3, το οποίο αποτελεί συνέχεια του κειμένου 2. Αφού το διαιρέσετε σε μικρότερα τμήματα, να γράψετε τη μετάφραση σύμφωνα με το πρότυπο του 2^{ου} Φύλλου Εργασίας. Η μετάφραση να είναι πιστή και να αποδίδει κατά λέξη το περιεχόμενο του κειμένου. Για πιθανές άγνωστες λέξεις χρησιμοποιήστε είτε το [Λεξικό](#) που σας είχε δοθεί στο Γυμνάσιο είτε την ψηφιακή έκδοση του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας ([Liddell - Scott](#)). Σε περίπτωση που δυσκολεύεστε μπορείτε να αξιοποιήσετε και τις μεταφράσεις που υπάρχουν στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#).

Εξὸν δὲ τοῖς μὲν ἀποδοῦσιν Ἑλένην ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν, τοῖς δ' ἀμελήσασιν ἐκείνης ἀδεῶς οἰκεῖν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, οὐδέτεροι ταῦτ' ἠθέλησαν· ἀλλ' οἱ μὲν περιεώρων καὶ πόλεις ἀναστάτους γιγνομένας καὶ τὴν χώραν πορθουμένην ὥστε μὴ προέσθαι τοῖς Ἑλλησιν αὐτήν, οἱ δ' ἠροῦντο μένοντες ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας καταγηράσκειν καὶ μηδέποτε τοὺς αὐτῶν ἰδεῖν μᾶλλον ἢ 'κείνην καταλιπόντες εἰς τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπελθεῖν.

Καὶ ταῦτ' ἐποίουν οὐχ ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου καὶ Μενελάου φιλονικοῦντες, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς Ἀσίας, οἱ δ' ὑπὲρ τῆς Εὐρώπης, νομίζοντες, ἐν ὁποτέρᾳ τὸ σῶμα τοῦκείνης κατοικήσειεν, ταύτην εὐδαιμονεστέραν τὴν χώραν ἔσεσθαι.

Συντακτικὴ ἀνάλυση

1. «Ἐξὸν δὲ τοῖς μὲν ἀποδοῦσιν Ἑλένην ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν, τοῖς δ' ἀμελήσασιν ἐκείνης ἀδεῶς οἰκεῖν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, οὐδέτεροι ταῦτ' ἠθέλησαν.» **Κύρια πρόταση κρίσεως με ρήμα το ἠθέλησαν.**

ἠθέλησαν = ρήμα της πρότασης

οὐδέτεροι = υποκείμενο του ρήματος

ταῦτ' = αντικείμενο του ρήματος

Ἐξὸν = Αιτιατική απόλυτη εναντιωματική μετοχή (εἰ καὶ ἐξῆν)

τοῖς μὲν = Δοτική προσωπική από το απρόσωπο Ἐξὸν

ἀποδοῦσιν = Χρονική μετοχή (προτερόχρονη) συνημμένη στη δοτική προσωπική

Ἑλένην = Αντικείμενο της μετοχής ἀποδοῦσιν

ἀπηλλάχθαι = Τελικό απαρέμφατο υποκείμενο της μετοχής Ἐξὸν

τῶν κακῶν = Αντικείμενο του απαρεμφάτου ἀπηλλάχθαι

παρόντων = Επιθετική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στο κακῶν

τοῖς δ' = Δοτική προσωπική από το απρόσωπο Ἐξὸν

ἀμελήσασιν = Χρονική μετοχή (προτερόχρονη) συνημμένη στη δοτική προσωπική

ἐκείνης = Αντικείμενο της μετοχής ἀμελήσασιν

οἰκεῖν = Τελικό απαρέμφατο υποκείμενο της μετοχής Ἐξὸν

ἀδεῶς = Επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο οἰκεῖν

τὸν χρόνον = Αιτιατική του χρόνου στο οἰκεῖν

ἐπίλοιπον = Επιθετικός προσδιορισμός στο τὸν χρόνον

2. «ἄλλ' οἱ μὲν περιεώρων καὶ πόλεις ἀναστάτους γιγνομένας καὶ τὴν χώραν πορθουμένην». **Κύρια πρόταση κρίσεως, συνδέεται αντιθετικά με την προηγούμενη.**

περιεώρων= Ρήμα της πρότασης

οἱ μὲν= Υποκείμενο του ρήματος περιεώρων

καὶ πόλεις= Αντικείμενο του ρήματος περιεώρων

γιγνομένας=Κατηγορηματική μετοχή που δομείται στο αντικείμενο του περιεώρων

ἀναστάτους=Κατηγορούμενο στο πόλεις από το συνδετικό γιγνομένας

καὶ τὴν χώραν= Αντικείμενο του ρήματος περιεώρων

πορθουμένην= Κατηγορηματική μετοχή που δομείται στο αντικείμενο του περιεώρων

3. «ὥστε μὴ προέσθαι τοῖς Ἕλλησιν αὐτήν». **Δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση που εκφέρεται με απαρέμφατο.**

προέσθαι= Απαρέμφατο σε θέση ρήματος

τούς μὲν= Εννοούμενο υποκείμενο στο προέσθαι

αὐτήν= Άμεσο αντικείμενο στο προέσθαι

τοῖς Ἕλλησιν= Εμμεσο αντικείμενο στο προέσθαι . Συζητήστε το ενδεχόμενο της δοτικής προσωπικής χαριστικής. Ποια θα ήταν η διαφορά στη μετάφραση;

4. «οἱ δ' ἦροῦντο μένοντες ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας καταγεράσκειν καὶ μηδέποτε τοὺς αὐτῶν ἰδεῖν μᾶλλον ἢ 'κείνην καταλιπόντες εἰς τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπελθεῖν». **Κύρια πρόταση κρίσεως συνδέεται με την προηγούμενη με το αντιθετικό παρατακτικό ζεύγος «μέν - δέ».**

ἤροῦντο = Ρήμα της πρότασης

οἱ δ' = Υποκείμενο του ρήματος ἤροῦντο

καταγῆράσκειν = Τελικό απαρέμφατο αντικείμενο στο ἤροῦντο

καὶ (μηδέποτε) ἰδεῖν = Τελικό απαρέμφατο αντικείμενο στο ἤροῦντο

μηδέποτε = Επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ἰδεῖν

μᾶλλον = Επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού

ἢ ἀπελθεῖν = Τελικό απαρέμφατο αντικείμενο στο ἤροῦντο (β' όρος σύγκρισης)

μένοντες = Τροπική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο οἱ δ'

ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας = Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο μένοντες

τοὺς αὐτῶν = Αντικείμενο στο απαρέμφατο ἰδεῖν

καταλιπόντες = Χρονική μετοχή (προτερόχρονη) συνημμένη στο υποκείμενο οἱ δ'

ῥείνην = Αντικείμενο της μετοχής καταλιπόντες

εἰς τὰς πατρίδας = Εμπρόθετος προσδιορισμός κίνησης σε τόπο στο ἀπελθεῖν

(αὐτῶν) = Γενική κτητική στο πατρίδας

τὰς αὐτῶν = Επιθετικός προσδιορισμός στο πατρίδας

5. «Καὶ ταῦτ' ἐποίουν οὐχ ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου καὶ Μενελάου φιλονικοῦντες, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς Ἀσίας, οἱ δ' ὑπὲρ τῆς Εὐρώπης, νομίζοντες ταύτην εὐδαιμονεστέραν τὴν χώραν ἔσεσθαι». **Κύρια πρόταση κρίσεως.**

ἐποίουν = Ρήμα της πρότασης

οὗτοι = Εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος ἐποίουν

ταῦτ' = Αντικείμενο του ρήματος ἐποίουν

οὐχ φιλονικοῦντες = Αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος ἐποίουν

ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου καὶ Μενελάου = Εμπρόθετοι προσδιορισμοί υπεράσπισης στο φιλονικοῦντες

ἀλλ' (φιλονικοῦντες) = Αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο επιμερισμένο υποκείμενο

οἱ μὲν = υποκείμενο στη μετοχή φιλονικοῦντες

ὑπὲρ τῆς Ἀσίας = Εμπρόθετος προσδιορισμός υπεράσπισης στο φιλονικοῦντες

οἱ δ' = υποκείμενο στη μετοχή φιλονικοῦντες

ὑπὲρ τῆς Εὐρώπης = Εμπρόθετος προσδιορισμός υπεράσπισης στο φιλονικοῦντες

νομίζοντες = Αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ἐποίουν

ἔσεσθαι = Ειδικό απαρέμφατο αντικείμενο στη μετοχή νομίζοντες

τὴν χώραν = υποκείμενο του απαρεμφάτου ἔσεσθαι (ετεροπροσωπία)

ταύτην = Κατηγορηματικός προσδιορισμός στο τὴν χώραν

εὐδαιμονεστέραν = Κατηγορούμενο στο χώραν από το συνδεδετικό ἔσεσθαι

6. «ἐν ὅποτέρᾳ τὸ σῶμα τοῦκείνης κατοικήσειεν». **Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση.**

κατοικήσειεν = Ρήμα της πρότασης

τὸ σῶμα = Υποκείμενο του ρήματος κατοικήσειεν

τοῦκείνης = επιθετικός προσδιορισμός στο σῶμα

ἐκείνης = Γενική κτητική στο στο σῶμα

ἐν ὅποτέρᾳ = Εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου στο κατοικήσειεν

- II. Να εντοπίσετε τη δομή της παραγράφου και τη νοηματική της σχέση με την προηγούμενη παράγραφο. Στη συνέχεια, να καταγράψετε τη θέση και την επιχειρηματολογία του συγγραφέα, την οποία και θα αξιολογήσετε ως προς την εγκυρότητα και την αλήθεια της. Για τις ανάγκες της δραστηριότητας να κατασκευαστεί ένα αρχείο κειμενογράφου ή λογισμικού παρουσίασης το οποίο και θα αναρτηθεί στο ιστολόγιο (Wiki) του μαθήματος μαζί με τις απαντήσεις της δραστηριότητας 1.

Φύλλο εργασίας 4^ο κοινό για όλες τις ομάδες

6^η ώρα στο εργαστήριο

Τοσοῦτος δ' ἔρωσ ἐνέπεσεν τῶν πόνων καὶ τῆς στρατείας ἐκείνης, οὐ μόνον τοῖς Ἑλλησι καὶ τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς, ὥστ' οὐδὲ τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας ἀπέτρεψαν τῶν ἀγώνων τῶν περὶ Τροίαν, ἀλλὰ Ζεὺς μὲν προειδῶς τὴν Σαρπηδόνος εἰμαρμένην, Ἡὼς δὲ τὴν Μέμνονος, Ποσειδῶν δὲ τὴν Κύκνου, Θέτις δὲ τὴν Ἀχιλλέως, ὁμῶς αὐτοὺς συνεξώρμησαν καὶ συνεξέπεμψαν, ἠγούμενοι κάλλιον αὐτοῖς εἶναι τεθνάναι μαχομένοις περὶ τῆς Διὸς θυγατρὸς μᾶλλον ἢ ζῆν ἀπολειφθεῖσι τῶν περὶ ἐκείνης κινδύνων. Καὶ τί δεῖ θαυμάζειν ἅ περὶ τῶν παίδων διανοήθησαν; Αὐτοὶ γὰρ πολὺ μείζω καὶ δεινότεραν ἐποίησαντο παράταξιν τῆς πρὸς Γίγαντας αὐτοῖς γενομένης· πρὸς μὲν γὰρ ἐκείνους μετ' ἀλλήλων ἐμαχέσαντο, περὶ δὲ ταύτης πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ἐπολέμησαν.

1^η ομάδα

Αξιοποιώντας τις γνώσεις σας και τον δεκάλογο της βοήθειας, να κάνετε πλήρη συντακτική ανάλυση και μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος. Πριν από αυτά να μετακινήσετε τις λέξεις, ώστε να είναι πιο κοντά στον συντακτικό άξονα της νέας ελληνικής, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάδειξη της αντιθετικής σύνδεσης που είναι χαρακτηριστική στο απόσπασμα. Την απάντησή σας να τη δώσετε σε ένα αρχείο κειμενογράφου το οποίο και θα αναρτήσετε στο ιστολόγιο (ή στο Wiki) του μαθήματος. Σε περίπτωση που ξεχάσατε, θυμηθείτε τη θεωρία των συμπερασματικών προτάσεων, κάνοντας κλικ στο [Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου](#), στο [Ψηφιακό Βοήθημα του Υπουργείου Παιδείας](#) ή στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#).

Τοσοῦτος δ' ἔρωσ ἐνέπεσεν τῶν πόνων καὶ τῆς στρατείας ἐκείνης, οὐ μόνον τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς, ὥστ' οὐδὲ τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας ἀπέτρεψαν τῶν ἀγώνων τῶν περι Τροίαν,

Αναμενόμενη μετάφραση: Τόσο μεγάλο πάθος για μόχθους και για την εκστρατεία εκείνη είχε κυριεύσει όχι μόνο τους Έλληνες και τους βαρβάρους, αλλά και τους θεούς, ώστε ούτε και τα παιδιά τους δεν εμπόδισαν από τους αγώνες που έγιναν για την Τροία, αλλά...

Γνώσεις: **Ο δεκάλογος της βοήθειας**

1. Το υποκείμενο του ρήματος βρίσκεται σε ονομαστική: ἔρωσ ἐνέπεσεν.
2. Τα ρήματα που είναι σύνθετα με τις προθέσεις ἐν και σύν συντάσσονται με δοτική π.χ → ἐμπίπτω τοῖς βαρβάροις. Για την εναλλαγή του εν- και εμ-, δεσ αρχικούς χρόνους: ἐμπίπτω, ἐνέπιπτον, ἐμπέσομαι, ἐνέπεσον, ἐμπέπτωκα, ἐνεπεπτώκειν.
3. Η γενική που εξαρτάται από ουσιαστικά που δηλώνουν επιθυμία είναι γενική αντικειμενική. Πχ. ἔρωσ τῶν πόνων καὶ τῆς στρατείας. Για ποιο πράγμα «ἔρωσ»; Τι (αντικείμενο) επιθυμούσαν;
4. Η λέξη «πόνος» στα αρχαία ελληνικά σημαίνει «κόπος, μόχθος».
5. Η λέξη «ἔρωσ» σημαίνει «έντονη, σφοδρή επιθυμία, ζήλο, πάθος». Δες πώς κλίνεται. Κλίνει με τον ίδιο τρόπο το ουσιαστικό «γέλωσ».
6. Τοσοῦτος-τοσαύτη-τοσοῦτον: Δεικτική αντωνυμία που σημαίνει «τόσο μεγάλος». Μαζί με κάποιες άλλες λέξεις προεξαγγέλλει συμπερασματική πρόταση. Δες ποιες είναι αυτές.
7. Το ρήμα «ἀποτρέπω» συντάσσεται με αιτιατική και γενική. Αποτρέπω κάποιον από (το να κάνει) κάτι. Ποιο είναι ἄμεσο και ποιο ἔμμεσο;

8. Η μετοχή που συνοδεύεται από άρθρο είναι επιθετική μετοχή και αναλύεται σε αναφορική πρόταση: *οί γεγονότες* = αυτοί οι οποίοι έχουν γίνει/γεννηθεί.
ἐξ αὐτῶν = από αυτούς τους ίδιους.
9. *αὐτῶν* = οριστική ή επαναληπτική αντωνυμία / *αὐτῶν* = αυτοπαθητική αντωνυμία.
10. *τῶν περὶ Τροίαν* = Σε θέση επιθετικού προσδιορισμού (= *τῶν Τρωικῶν*).

Συντακτικός άξονας της νέας ελληνικής.

Αποδεκτές θεωρούνται οι παρακάτω εκδοχές χωρίς προσδιορισμούς:

- ✓ Ρήμα – υποκείμενο – αντικείμενο.
- ✓ Ρήμα – αντικείμενο – υποκείμενο.
- ✓ Υποκείμενο – ρήμα – αντικείμενο.
- ✓ Υποκείμενο – αντικείμενο – ρήμα.
- ✓ Αντικείμενο – υποκείμενο – ρήμα.
- ✓ Αντικείμενο – ρήμα – υποκείμενο.

2^η ομάδα

Αξιοποιώντας τις γνώσεις σας και τον δεκάλογο της βοήθειας, να κάνετε πλήρη συντακτική ανάλυση και μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος. Πριν από αυτά να μετακινήσετε τις λέξεις, ώστε να είναι πιο κοντά στον συντακτικό άξονα της νέας ελληνικής. Την απάντησή σας να τη δώσετε σε ένα αρχείο κειμενογράφου το οποίο και θα αναρτήσετε στο ιστολόγιο (ή στο Wiki) του μαθήματος. Σε περίπτωση που ξεχάσατε, θυμηθείτε τη θεωρία της εκφοράς του β' όρου σύγκρισης, κάνοντας κλικ στο [Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου](#), στο [Ψηφιακό Βοήθημα του Υπουργείου Παιδείας](#) και στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#).

ἀλλὰ Ζεὺς μὲν προειδῶς τὴν [Σαρπηδόνα](#) εἰμαρμένην, Ἴῳ δὲ τὴν [Μέμνονα](#), Ποσειδῶν δὲ τὴν [Κύκνον](#), [Θέτις](#) δὲ τὴν Ἀχιλλέως, ὅμως αὐτοὺς συνεξώρμησαν καὶ συνεξέπεμψαν, ἡγούμενοι κάλλιον αὐτοῖς εἶναι τεθνάναι μαχομένοις περὶ τῆς [Διὸς θυγατρὸς](#) μᾶλλον ἢ ζῆν ἀπολειφθεῖσι τῶν περὶ ἐκείνης κινδύνων.

Γνώσεις: **Ο δεκάλογος της βοήθειας**

1. Η μετοχή που βρίσκεται σε ονομαστική συνάπτεται στο **υποκείμενο**.
2. Η μετοχή που συνοδεύεται από το «ὅμως» είναι **εναντιωματική**.
3. «προειδῶς»: μετοχή ενεστώτα του πρό + οἶδα.
4. Η μετοχή των δοξαστικών ρημάτων είναι κατά κανόνα αιτιολογική.
5. Το ρήμα «θνήσκω» στον παρακείμενο έχει κάποιους διπλούς τύπους.
6. Μια μετοχή σε δοτική συνήθως συνάπτεται σε δοτική προσωπική.
7. «ἀπολειφθεῖσι»: Δοτική πληθυντικού μετοχής παθητικού αορίστου.
8. «ἀπολείπομαι τινός»: Μένω πίσω, υστερώ σε κάτι.
9. Όταν έχω συγκριτικό βαθμό, έχω και β' όρο σύγκρισης.
10. Δες πώς κλίνονται κάποια από τα ουσιαστικά του κειμένου.

ό Ζεύς του Διός τῷ Δίι τόν Δία (ὦ) Ζεῦ	ό 'Αχιλλεύς του 'Αχιλλέως τῷ 'Αχιλλεῖ τόν 'Αχιλλέα (ὦ) 'Αχιλλεῦ	ή 'Ηώς τῆς 'Ηούς τῆ 'Ηοῖ τὴν 'Ηῶ (ὦ) 'Ηώς	ή Θέτις τῆς Θέτιδος τῆ Θέτιδι τὴν Θέτιν (ὦ) Θέτι	ό Ποσειδῶν του Ποσειδῶνος τῷ Ποσειδῶνι τόν Ποσειδῶ / Ποσειδῶνα (ὦ) Πόσειδον	ό Σαρπηδῶν του Σαρπηδόνο τῷ Σαρπηδόνι τόν Σαρπηδόνα (ὦ) Σαρπηδῶν
ό γίγας του γίγαντος τῷ γίγαντι τόν γίγαντα (ὦ) γίγαν	ό ἔρωσ του ἔρωτος τῷ ἔρωτι τόν ἔρωτα (ὦ) ἔρωσ	ό Ἕλλην του Ἕλληνο τῷ Ἕλληνι τόν Ἕλληνα (ὦ) Ἕλλην	ό ἀγών του ἀγῶνο τῷ ἀγῶνι τόν ἀγῶνα (ὦ) ἀγών	ό παῖς του παιδός τῷ παιδί τόν παιδα (ὦ) παῖ	ή θυγάτηρ τῆς θυγατρός τῆ θυγατρί τὴν θυγατέρα (ὦ) θύγατερ
οἱ γίγαντες τῶν γιγάντων τοῖς γίγασι / γί τούς γίγαντας (ὦ) γίγαντες	οἱ ἔρωτες τῶν ἐρώτων τοῖς ἔρωσι / ἔ τούς ἔρωτας (ὦ) ἔρωτες	οἱ Ἕλληνες τῶν Ἑλλήνων τοῖς Ἕλλησι / ἔ τούς Ἕλληνας (ὦ) Ἕλληνες	οἱ ἀγῶνες τῶν ἀγῶνων τοῖς ἀγῶσι / ἔ τούς ἀγῶνας (ὦ) ἀγῶνες	οἱ παῖδες τῶν παιδῶν τοῖς παισί / τ τούς παῖδας (ὦ) παῖδες	αἱ θυγατέρες τῶν θυγατέρων ταῖς θυγατράσι / τάς θυγατέρας (ὦ) θυγατέρες

Αναμενόμενη μετάφραση: Αλλά ο Δίας, παρόλο που εκ των προτέρων γνώριζε το πεπρωμένο του Σαρπηδόνα, η Ηώς του Μέμοννα, ο Ποσειδῶνας του Κύκνου κι η Θέτιδα του Αχιλλέα, εντούτοις τους εξώθησαν και τους έστειλαν όλους μαζί, γιατί νόμιζαν ότι θα είναι καλύτερο γι αυτούς να πεθάνουν πολεμώντας για τη θυγατέρα του Δία παρά να ζουν μένοντας έξω από τους κινδύνους για εκείνη.

3^η ομάδα

Με τη βοήθεια πολλαπλών αναγνώσεων να συλλάβετε αρχικά το νοηματικό περίγραμμα του παρακάτω αποσπάσματος και στη συνέχεια με τη βοήθεια της σύνταξης να προχωρήσετε στην εξαγωγή της ορθής μετάφρασης. Πριν από αυτά να μετακινήσετε τις λέξεις, ώστε να είναι πιο κοντά στον συντακτικό άξονα της νέας ελληνικής. Την απάντησή σας να τη δώσετε σε ένα αρχείο κειμενογράφου το οποίο και θα αναρτήσετε στο ιστολόγιο (ή στο Wiki) του μαθήματος.

Καὶ τί δεῖ θαναμάζειν ἅ περι τῶν παίδων διενόηθησαν; Αὐτοὶ γὰρ πολὺ μείζω καὶ δεινότεραν ἐποίησαντο παράταξιν τῆς πρὸς Γίγαντας αὐτοῖς γενομένης· πρὸς μὲν γὰρ ἐκείνους μετ' ἀλλήλων ἐμαχέσαντο, περὶ δὲ ταύτης πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ἐπολέμησαν.

Αναμενόμενη μετάφραση: Και γιατί θα πρέπει να εκπλήσσεται κανείς για αυτά που σκέφτηκαν για τα παιδιά τους; Άλλωστε οι ίδιοι συνέστησαν φοβερότερο πόλεμο από αυτόν που έδωσαν εναντίον των Γιγάντων. Γιατί εναντίον εκείνων πολέμησαν ενωμένοι, ενώ για αυτήν (την Ελένη) χωρίστηκαν μεταξύ τους σε στρατόπεδα (πολέμησαν αναμεταξύ τους).

4^η ομάδα

Αντλώντας στοιχεία από το διαδίκτυο για τα πρόσωπα που αναφέρονται στο κείμενο ([Σαρπηδόνας](#), [Ήως](#), [Μέμνονος](#), [Κύκνου](#), [Θέτις](#), [Αχιλλέως](#), [Διός θυγατρός](#)), να δημιουργήσετε ένα αρχείο παρουσίασης (δύο διαφάνειες για κάθε πρόσωπο) και να εξηγήσετε αν οι γνώσεις που αποκομίσατε σας βοήθησαν στην πληρέστερη κατανόηση του αρχαίου κειμένου.

Αφού ακούσετε [το ηχητικό απόσπασμα](#) από την «Ιλιάδα», να εξηγήσετε με μια σύντομη παράγραφο τη σχέση του με το κείμενο 4.

5^η ομάδα

Αφού πληροφορηθείτε τη μετάφραση του κειμένου 4 από τις ομάδες 1, 2, και 3, να κωδικοποιήσετε και να αξιολογήσετε την επιχειρηματολογία της παραγράφου.

Προηγουμένως, όμως, να αναζητήσετε στο διαδίκτυο και αναφέρετε έργα από το χώρο της τέχνης που είχαν την Ελένη ως πηγή έμπνευσης. Παράλληλα, να δημιουργήσετε μια πολυτροπική παρουσίαση με παραστάσεις αρχαίων αγγείων που έχουν ως θέμα τους τη ζωή και την περιπέτεια της Ελένης. Με ποιον τρόπο ο αρχαίος ζωγράφος [Ζεύξις](#) (στοιχεία μπορείτε να αντλήσετε και από το εγχειρίδιο «[Φιλοσοφικός Λόγος](#)» της Θεωρητικής Κατεύθυνσης Γ΄ Λυκείου, [Ενότητα 18](#)) προσπάθησε να αποδώσει την ομορφιά της Ελένης;

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Στην αρχή του σεναρίου θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως πληροφορία [το εισαγωγικό του ιταλικού κλασικού λυκείου](#), αφού μεταφραστεί από τον διδάσκοντα με τη βοήθεια [της αυτόματης μετάφρασης της Google](#). Τα στοιχεία που δίνονται εκεί είναι σύντομα και αρκετά κατατοπιστικά για την κατανόηση του περιεχομένου του έργου. Μάλιστα, δίνεται και διαγραμματικά το περιεχόμενο του έργου, οπότε οι μαθητές θα μπορούσαν εκ προοιμίου να γνωρίσουν το περιεχόμενο των ενοτήτων 47-52 και να διευκολυνθούν στην κατάκτησή του. Στην περίπτωση αυτή, θα μπορούσε να γίνει εμβριθέστερη ενασχόληση με τις δυο τελευταίες παραγράφους και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στο πραγματολογικό επίπεδο.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Ενδεχομένως η ενασχόληση για επτά διδακτικές ώρες με το ίδιο αντικείμενο να κουράσει τους μαθητές και να αποβεί προβληματική. Ίσως οι μαθητές, εγκλωβισμένοι στα δίκτυα του ωφελιμισμού και την προστασία του συμπεριφορισμού να νιώσουν κάπως άβολα, όταν τους ζητηθεί να αλλάξουν τη διδακτική «πεπατημένη» και να προβληματιστούν για κάποια ζητήματα που για τους ίδιους φαίνονται αυτονόητα. Επομένως, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός, για να μην εκτροχιαστεί το σενάριο και διολισθήσει στις παγιωμένες πρακτικές. Είναι πολύ σημαντικό να κατανοηθεί εκ μέρους των μαθητών ότι για την κατάκτηση ενός κειμένου χρειάζονται πληροφορίες, γνώσεις, κανόνες, κριτική και συνθετική ικανότητα, αλλά και δημιουργική φαντασία και ικανότητα νοητικής αναπαράστασης ενός γεγονότος ή συμβάντος που αναδύεται μέσα από το αρχαίο κείμενο.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γιάννου, Τ. 2011. «Οι ΤΠΕ στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Εκπαίδευση των Επιμορφωτών στα ΠΑΚΕ*, τεύχος 3. Κλάδος: ΠΕ 02. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 104 - 128.

http://filologistpe.files.wordpress.com/2012/10/yliko_pe02-201106.pdf

Κακριδής, Ι. Θ. ⁴1966 [¹1936, Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ]. *Το μεταφραστικό πρόβλημα*. Η Βιβλιοθήκη του Φιλολόγου. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

Κουτσογιάννης, Δ. 2011. *Εφηβικές πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού και ταυτότητες*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 50-58.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 2009. «Από τη γραπτή στην προφορική σχολική μετάφραση». Στο *Ενδογλωσσική Μετάφραση*, επιμ. Δ. Ν. Μαρωνίτης. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, [01/10/2012]

http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/support_theory/page_000.html

Lesky, A. ⁵1981. *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*. Μτφρ. Α. Τσοπανάκης. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 804-817.

Πόλκας, Λ. & Κ. Τουλούμης. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της*

αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 18 – 22. [01/10/2012]

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.3ancient_greek_pol_kas-touloumis_0.pdf

Σαμανλής, Α. Χ. & Α. Π. Μπιτσιάνης. 2009. *Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Μεταίχμιο.

Τζουγανάτος, Ν. 1963. *Σύνταξις της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας. Ο υποτεταγμένος λόγος*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 127 κ.ε.

Τσάφος, Β. 2004. *Η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Τσέλικας, Σ. 2006. «Αρχαία ελληνική θεματογραφία και μετάφραση». Στο *Ενδογλωσσική Μετάφραση*, επιμ. Δ. Ν. Μαρωνίτης. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. [01/10/2012]

http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/support_theme/index.html

!

Τσιότρας, Β. 2008. *Η αρχαία ελληνική θεματογραφία στο Λύκειο. Συμβολή στη διδακτική του «αδίδακτου» κειμένου*. Αθήνα: «Τυπωθήτω» - Γ. Δαρδανός.

ΥΠΕΠΘ – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. 2007. *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο (Σχολικό έτος 2007 - 8)*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Χρηστίδης, Α.-Φ. 1999. «Γλώσσα και νέες τεχνολογίες». Στο Α.-Φ. Χρηστίδης, *Γλώσσα, Πολιτική, Πολιτισμός*. Αθήνα: Πόλις, 189-196.